

LİMON RAPORU/2019

Özet:

- Türkiye’de yaklaşık 360 bin dekar alanda limon üretimi yapılmaktadır. Limon alanlarının % 51’i Mersin’de, %33’ü’ise Adana’da bulunmaktadır.
- 1961 yılında 70 bin ton olan limon üretimimiz, günümüze kadar on beş kata yakın artış göstermiştir.
- Türkiye’de limon alınan ağaç sayısı 9 milyona yaklaşmıştır. TÜİK verilerine göre meyve veren limon ağaçlarının 1/3’ü kadar meyvesiz limon ağacı bulunmaktadır.
- Dünya limon üretimi 2017 yılında 17 milyon ton olmuştur. Üretimin %15’i Meksika tarafından gerçekleştirilmektedir. Meksika’da 2017 yılında yaklaşık 2.5 milyon ton limon üretilmiştir. Türkiye limon üretiminde altıncı sırada yer almaktadır.
- 2017 yılında dünyada bir milyon hektar alanda limon üretimi gerçekleştirilmiştir. Limon üretim alanların %55’i Çin’de bulunmaktadır.
- Limon ihracatımız, 2019 yılının on bir ayında 400 bin tonu geçmiştir. Limon ihracatının yarısını geçen kısmı Irak, Rusya ve Suudi Arabistan’a yapılmaktadır. 2018 yılında 627 bin ton limon ihracatı karşılığında 330 milyon \$ ihracat geliri elde edilmiştir.
- Limon üretimimizin yarsından fazlası ihracata gitmektedir. Bu nedenle ihracatta yaşanan olumlu veya olumsuzluklar iç piyasa fiyatlarında değişime neden olmaktadır.
- Limon ithalatımız düşük olmakla birlikte, Brezilya’dan 500 ton civarında ithalat yapılmaktadır.
- Dünyada en fazla limon ihracatı yapan ülke, toplam limon ihracatının %21’ini gerçekleştiren Meksika’dır.
- Dünya limon ticaretinde Hollanda’nın durumu hayli ilginçtir. Limon üretimi olmayan Hollanda, ithal ettiği limonların bir kısmını iç tüketiminde kullanmakta, geri kalan kısmını ise ihraç ederek gelir elde etmektedir.
- Dünyada en fazla limon ithalatı yapan ülke, toplam limon ithalatının %21’ini gerçekleştiren ABD’dir.

1.Limon Üretimimiz

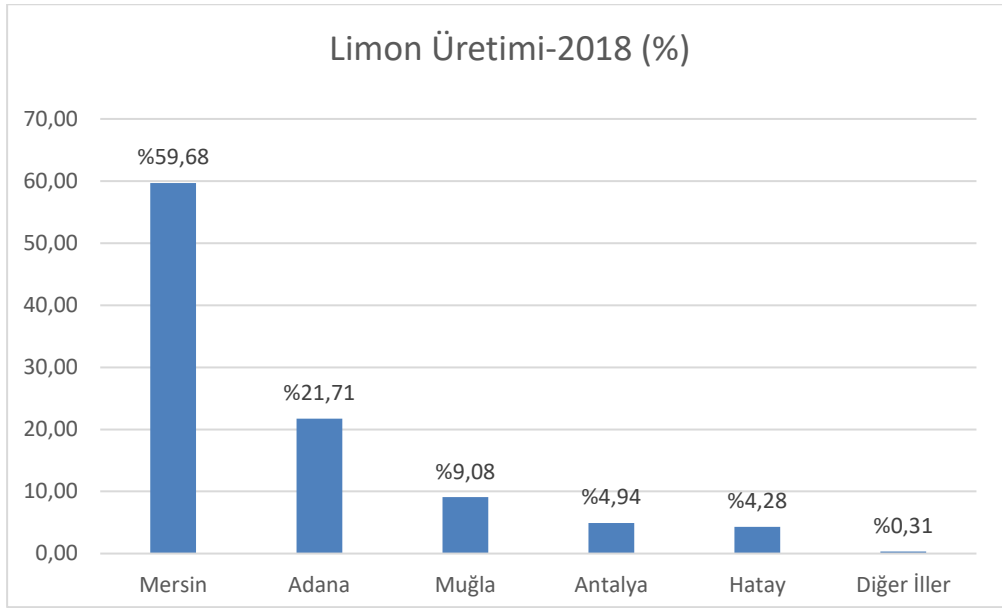
Limon üretimimiz önemli gelişme göstermekte olup, yıllık üretimimiz bir milyon tonu geçmiştir. Limon üretimimizin yarsından fazlası Mersin ilimizden gerçekleştirilmektedir. 2018 yılında Mersin’de 656 bin ton limon üretimi olmuştur.

Çizelge-1 Limon Üretimi (Ton)

İLLER	2014		2015		2016		2017		2018	
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%
Mersin	414.499	57,15	450.878	60,07	587.392	69,06	613.873	60,95	656.440	59,68
Adana	132.953	18,33	131.955	17,58	120.823	14,20	216.032	21,45	238.845	21,71
Muğla	60.411	8,33	54.556	7,27	52.651	6,19	65.933	6,55	99.840	9,08
Antalya	73.369	10,12	71.046	9,47	55.605	6,54	62.065	6,16	54.318	4,94
Hatay	40.556	5,59	38.856	5,18	31.317	3,68	46.430	4,61	47.119	4,28
Diğer İller	3.442	0,47	3.259	0,43	2.812	0,33	2.800	0,28	3.438	0,31
Toplam	725.230	100,00	750.550	100,00	850.600	100,00	1.007.133	100,00	1.100.000	100,00

Kaynak, TÜİK

Limon üretiminin neredeyse tamamı Mersin, Adana, Muğla, Antalya ve Hatay’ın da dâhil olduğu beş ilimizde yapılmaktadır.

Grafik-1 İllere Göre Limon Üretimi (2018)

Türkiye’de yaklaşık 360 bin dekar alanda limon üretimi yapılmaktadır. Limon alanlarının % 51’i Mersin’de, %33’ü’ise Adana’da bulunmaktadır.

Çizelge-2 Limon Üretim Alanı (da)

İLLER	2014		2015		2016		2017		2018	
	Alan	%	Alan	%	Alan	%	Alan	%	Alan	%
Mersin	137.514	49,71	145.152	50,81	153.309	51,05	163.719	50,49	181.694	50,60
Adana	75.605	27,33	77.620	27,17	84.377	28,10	104.148	32,12	118.484	32,99
Muğla	26.592	9,61	26.109	9,14	25.783	8,59	23.159	7,14	24.980	6,96
Hatay	17.843	6,45	17.853	6,25	17.751	5,91	17.002	5,24	17.677	4,92
Antalya	17.966	6,49	17.775	6,22	17.930	5,97	15.146	4,67	14.921	4,15
Diğer iller	1.133	0,41	1.192	0,42	1.176	0,39	1.110	0,34	1.356	0,38
Toplam	276.653	100,00	285.701	100,00	300.326	100,00	324.284	100,00	359.112	100,00

Kaynak, TÜİK

1961 yılında 70 bin ton olan limon üretimimiz, günümüze kadar on beş kata yakın artış göstermiştir.

Çizelge-3 Limon Üretimimizin Gelişimi

Yıl	Üretim (ton)	Alan (Ha)	Yıl	Üretim (ton)	Alan (Ha)	Yıl	Üretim (ton)	Alan (Ha)
1961	70.440	2.877	1981	290.000	11.200	2001	510.000	23.330
1962	74.409	2.917	1982	311.000	11.433	2002	525.000	23.850
1963	78.876	3.023	1983	300.000	11.750	2003	550.000	24.500
1964	37.180	3.400	1984	317.500	11.850	2004	600.000	25.000
1965	78.500	3.637	1985	188.000	10.993	2005	600.000	25.000
1966	84.500	4.667	1986	310.000	11.667	2006	710.401	25.164
1967	90.000	4.917	1987	340.000	12.800	2007	651.767	24.535
1968	130.000	4.637	1988	360.000	13.940	2008	672.452	25.161
1969	121.494	4.697	1989	335.000	14.133	2009	783.587	25.083
1970	126.000	4.787	1990	357.000	14.967	2010	787.063	25.360
1971	141.500	4.993	1991	429.000	15.320	2011	790.211	24.552
1972	149.200	5.283	1992	420.000	15.500	2012	710.211	26.563
1973	122.375	5.300	1993	440.000	19.837	2013	726.283	27.425
1974	265.000	5.733	1994	470.000	20.492	2014	725.230	27.665
1975	290.000	7.667	1995	418.000	20.553	2015	750.550	28.570
1976	277.500	8.333	1996	401.000	20.976	2016	850.600	30.033
1977	325.000	9.333	1997	270.000	21.727	2017	1.007.133	32.428
1978	243.000	10.000	1998	390.000	21.566	2018*	1.100.000	35.911
1979	280.000	10.617	1999	520.000	22.266	* TÜİK		
1980	283.000	10.767	2000	460.000	23.085	Kaynak; FAOStat		

Türkiye’de limon alınan ağaç sayısı 9 milyona yaklaşmıştır. TÜİK verilerine göre meyve veren limon ağaçlarının 1/3’ü kadar meyvesiz limon ağacı bulunmaktadır.

Çizelge-4 Limon Ağacı Sayısı (adet)

İLLER	2014		2015		2016		2017		2018	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Mersin	3.282.619	49,41	3.691.880	52,51	5.392.730	61,14	4.517.345	54,34	4.706.515	53,89
Adana	1.589.700	23,93	1.592.200	22,65	1.666.140	18,89	2.194.446	26,40	2.416.308	27,67
Muğla	708.501	10,66	694.915	9,88	708.170	8,03	658.520	7,92	712.889	8,16
Antalya	599.143	9,02	591.793	8,42	594.488	6,74	513.808	6,18	457.930	5,24
Hatay	367.845	5,54	369.405	5,25	365.495	4,14	338.100	4,07	341.191	3,91
Diğer İller	95.700	1,44	90.050	1,28	92.838	1,05	90.198	1,09	98.505	1,13
Toplam	6.643.508	100,00	7.030.243	100,00	8.819.861	100,00	8.312.417	100,00	8.733.338	100,00
Meyvesiz Ağaç	1.552.027	23,36	1.444.024	20,54	1.224.866	13,89	2.018.623	24,28	2.910.419	33,33

Kaynak, TÜİK

2. Dünya Limon Üretimi

Dünya limon üretimi 2017 yılında 17 milyon ton olmuştur. Üretimin %15’i Meksika tarafından gerçekleştirilmektedir. Meksika’da 2017 yılında yaklaşık 2.5 milyon ton limon üretilmiştir. Türkiye limon üretiminde altıncı sırada yer almaktadır.

Çizelge-5 Dünya Limon Üretimi (Ton)

ÜLKELER	1961	1980	2000	2010	2015	2016	2017	2017%
Meksika	122.660	602.626	1.661.220	1.891.403	2.342.780	2.429.839	2.528.174	14,68
Hindistan	415.000	485.000	1.491.500	2.629.200	2.950.000	2.438.000	2.364.000	13,73
Çin	4.586	25.806	299.612	2.058.605	2.234.755	2.295.211	2.353.238	13,67
Arjantin	86.600	396.000	1.171.498	1.113.375	1.561.606	1.678.337	1.676.000	9,73
Brezilya	58.226	196.130	577.582	1.020.741	1.180.443	1.270.246	1.292.798	7,51
Türkiye	70.440	283.000	460.000	787.063	750.550	850.600	1.007.133	5,85
İspanya	121.000	336.000	915.049	717.906	877.358	954.479	923.192	5,36
ABD	505.212	755.690	762.040	800.137	820.100	820.100	803.770	4,67
G. Afrika	21.081	38.868	120.102	215.985	353.180	325.834	446.468	2,59
İran	10.000	115.000	399.288	368.245	499.794	449.166	443.268	2,57
İtalya	498.577	697.950	613.205	522.377	388.435	379.282	378.425	2,20
Mısır	40.000	73.861	274.484	318.111	352.522	348.126	335.814	1,95
Sudan	-	-	-	-	269.500	270.060	276.433	1,61
Kolombiya	-	-	55.370	92.306	156.072	182.550	189.479	1,10
Peru	55.000	71.465	238.179	233.032	281.007	282.918	179.886	1,04
Suriye	2.000	10.516	83.469	142.248	172.622	182.617	179.766	1,04
Diğer	609.371	1.048.902	1.718.363	1.813.882	1.775.419	1.783.227	1.840.325	10,69
Toplam	2.619.753	5.136.814	10.840.961	14.724.616	16.966.143	16.940.592	17.218.169	100,00

Kaynak; FAOStat

2017 yılında dünyada bir milyon hektar alanda limon üretimi gerçekleştirilmiştir. Limon üretim alanların %55'i Çin'de bulunmaktadır.

Çizelge-6 Dünya Limon Üretim Alanları (ha)

Üretim ha	1961	1980	2000	2010	2015	2016	2017	2017%
Çin	-	-	110.000	295.000	292.289	331.571	335.904	55,70
Hindistan	36.000	50.000	169.300	295.600	268.000	245.000	248.000	22,87
Meksika	16.689	60.985	122.755	143.869	161.681	163.466	172.255	15,88
Çin	1.687	6.307	39.417	116.659	108.452	103.837	103.301	9,53
Arjantin	0	19.220	34.000	43.575	50.616	51.926	53.744	4,96
Brezilya	8.112	22.925	50.323	42.779	46.088	47.610	48.073	4,43
İspanya	8.200	33.300	45.833	40.801	38.484	41.099	42.507	3,92
Türkiye	2.877	10.767	23.085	25.360	28.570	30.033	32.428	2,99
Sudan	-	-	-	-	23.646	30.870	32.000	2,95
İran	1.300	11.500	27.660	26.443	30.721	28.444	28.064	2,59
Peru	4.400	7.860	23.363	19.749	21.401	26.165	25.981	2,40
Suriye	400	1.419	3.672	6.780	7.786	8.223	8.157	0,75
İtalya	28.000	36.000	34.634	28.854	25.466	25.311	25.115	2,32
G. Afrika	1.300	2.400	6.172	11.039	16.088	16.083	21.981	2,03
ABD	23.880	32.330	26.060	23.067	22.380	22.060	21.970	2,03
Mısır	2.000	7.561	15.287	15.534	15.092	14.615	14.890	1,37
Kolombiya	-	-	3.445	6.706	11.220	13.037	13.870	1,28
Diğer	70.667	91.057	164.021	193.054	190.596	186.337	192.173	17,72
Toplam	205.512	393.631	789.027	1.039.869	1.066.287	1.054.116	1.084.509	100,00

Kaynak; FAOStat

3. Limon Dış Ticaretimiz

Limon ihracatımız, 2019 yılının on bir ayında 400 bin tonu geçmiştir. Limon ihracatının yarısını geçen kısmı Irak, Rusya ve Suudi Arabistan'a yapılmaktadır. 2018 yılında 627 bin ton limon ihracatı karşılığında 330 milyon \$ ihracat geliri elde edilmiştir.

Çizelge-7 Limon İhracatımız (Kg)

Ülkeler	2015		2016		2017		2018		2019*	
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%
Irak	84.306.651	17,90	76.085.495	16,95	84.052.591	17,79	130.777.330	20,85	100.081.647	24,41
Rusya	117.376.768	24,92	106.034.297	23,63	119.267.994	25,24	130.835.034	20,86	85.722.700	20,91
S. Arabistan	52.809.256	11,21	57.377.419	12,79	62.957.905	13,32	57.350.477	9,14	38.627.215	9,42
Ukrayna	26.200.614	5,56	30.024.948	6,69	30.333.994	6,42	37.961.994	6,05	27.291.814	6,66
Romanya	28.832.628	6,12	26.357.003	5,87	27.547.265	5,83	38.062.474	6,07	22.404.635	5,46
Bulgaristan	15.390.662	3,27	17.666.299	3,94	15.996.908	3,39	26.289.480	4,19	16.283.593	3,97
Sırbistan	11.877.639	2,52	12.582.634	2,80	16.726.835	3,54	20.226.470	3,22	14.446.677	3,52
BAE	16.001.506	3,40	16.357.016	3,64	14.171.749	3,00	17.596.662	2,81	12.441.393	3,03
Polonya	19.087.240	4,05	17.376.053	3,87	13.881.677	2,94	26.472.805	4,22	11.361.566	2,77
Suriye	991.990	0,21	159.624	0,04	401.542	0,08	9.878.521	1,57	9.368.429	2,28
Azerbaycan	5.008.684	1,06	6.583.682	1,47	8.998.795	1,90	11.721.799	1,87	8.412.604	2,05
Bosna-Hersek	4.206.719	0,89	5.340.234	1,19	6.621.259	1,40	9.106.287	1,45	6.580.687	1,60
K.Makedonya	5.131.863	1,09	6.000.005	1,34	6.191.928	1,31	5.825.009	0,93	4.802.567	1,17
Katar	1.133.179	0,24	340.896	0,08	3.314.061	0,70	6.043.413	0,96	4.589.367	1,12
Çekya	5.908.486	1,25	4.811.044	1,07	5.826.386	1,23	10.696.348	1,71	4.563.752	1,11
Diğer Ülkeler	76.779.645	16,30	65.683.969	14,64	56.190.575	11,89	88.480.295	14,10	43.057.187	10,50
Genel Toplam	471.043.530	100,00	448.780.618	100,00	472.481.464	100,00	627.324.398	100,00	410.035.833	100,00

Kaynak, TÜİK*(Ocak-Kasım)

Limon üretimimizin yarısından fazlası ihracata gitmektedir. Bu nedenle ihracatta yaşanan olumlu veya olumsuzluklar iç piyasa fiyatlarında değişime neden olmaktadır.

Çizelge-8 Limon İhracatının Üretim İçindeki Payı (%)

YIL	Üretim (Kg)	İhracat (Kg)	İhracat/Üretim
2004	600.000.000	216.755.960	36,13
2005	600.000.000	355.655.550	59,28
2006	710.401.000	323.116.446	45,48
2007	651.767.000	286.240.229	43,92
2008	672.452.000	221.815.912	32,99
2009	783.587.000	407.006.626	51,94
2010	787.063.000	426.089.968	54,14
2011	790.211.000	487.035.092	61,63
2012	710.211.000	367.335.963	51,72
2013	726.283.000	409.630.624	56,40
2014	725.230.000	408.455.300	56,32
2015	750.550.000	471.043.530	62,76
2016	850.600.000	448.780.618	52,76
2017	1.007.133.000	472.481.464	46,91
2018	1.100.000.000	627.324.398	57,03

Kaynak, TÜİK

Limon ithalatımız düşük olmakla birlikte, Brezilya'dan 500 ton civarında ithalat yapılmaktadır. KKTC'den ise bu ülkedeki üretim durumuna bağlı olarak limon ithalatı yapılmaktadır. 2018 yılında 3 bin tonu geçen limon ithalatı için 2.3 milyon dolar ödenmiştir.

Çizelge-9 Limon İthalatımız (Kg)

Ülkeler	2015		2016		2017		2018		2019*	
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%
Brezilya	350.072	11,74	383.958	12,46	458.308	11,39	469.697	14,75	597.173	40,67
KKTC	2.252.231	75,52	1.721.512	55,86	3.351.576	83,29	1.639.398	51,47	519.728	35,39
Polonya	-	0,00	19.840	0,64	-	0,00	-	0,00	72.250	4,92
Romanya	-	0,00	142.403	4,62	75.030	1,86	277.239	8,70	48.470	3,30
Meksika	84.013	2,82	34.640	1,12	47.204	1,17	84.410	2,65	43.638	2,97
Yunanistan	-	0,00	41.600	1,35	-	0,00	-	0,00	42.400	2,89
Mısır	9.080	0,30	25.200	0,82	24.340	0,60	21.695	0,68	42.045	2,86
Sırbistan	-	0,00	-	0,00	1.300	0,03	20.480	0,64	34.472	2,35
Rusya	106.150	3,56	488.480	15,85	-	0,00	47.800	1,50	29.825	2,03
Katar	-	0,00	-	0,00	-	0,00	-	0,00	22.200	1,51
Diğer	180.659	6,06	223.976	7,27	66.344	1,65	624.486	19,61	16.315	1,11
Toplam	2.982.205	100,00	3.081.609	100,00	4.024.102	100,00	3.185.205	100,00	1.468.516	100,00

Kaynak, TÜİK*(Ocak-Kasım)

4. Dünya Limon Dış Ticareti

Dünyada limon ihracatı 3 milyon tonu geçmektedir. Dünyada en fazla limon ihracatı yapan ülke, toplam limon ihracatının %21'ini gerçekleştiren Meksika'dır.

Çizelge-10 Dünya Limon İhracatı (ton)

Ülkeler	1961	1980	2000	2010	2015	2016	2017	2017%
Meksika	1.311	12.917	264.646	450.338	623.650	667.572	733.918	21,73
İspanya	34.089	218.482	492.160	397.396	635.677	547.155	689.789	20,43
Türkiye	8.872	119.029	164.689	426.735	471.096	448.781	470.585	13,94
Güney Afrika	6.272	25.921	63.913	149.988	228.891	236.868	299.260	8,86
Arjantin	0	14.766	204.662	264.376	184.786	279.339	241.141	7,14
Hollanda	17	6.796	66.135	132.743	137.203	189.063	212.355	6,29
ABD	100.976	171.354	117.949	106.010	128.525	135.209	133.779	3,96
Brezilya	405	2.172	8.607	63.027	96.632	95.748	92.393	2,74
Şili	3.448	6.705	19.035	44.968	63.691	77.310	76.807	2,27
İtalya	249.479	187.821	32.292	47.426	41.006	46.563	47.879	1,42
Çin	19	130	2.521	18.539	29.321	62.582	41.596	1,23
Vietnam	0	0	0	887	12.806	24.217	38.087	1,13
Diğer Ülkeler	76.724	219.290	161.477	337.322	328.626	314.441	299.136	8,86
Genel Toplam	481.612	985.383	1.598.086	2.439.755	2.981.910	3.124.848	3.376.725	100,00

Kaynak; FAOStat

Dünya limon ihracatı 3.4 milyon dolarlık bir büyüklüğe sahiptir. İspanya 2017 yılında 844 milyon dolarlık limon ihracatı gerçekleştirmiştir. Dünya limon ticaretinde Hollanda'nın durumu hayli ilginçtir. Limon üretimi olmayan Hollanda, ithal ettiği limonların bir kısmını iç tüketiminde kullanmakta, geri kalan kısmını ise ihraç ederek gelir elde etmektedir. Örnek olarak 217 yılında 296 milyon \$ karşılığında 237 bin ton limon ihraç etmiş, bu limonların 24.983 tonunu iç tüketiminde kullanmış, kalan kısmını ihraç ederek, ithalat için ödediği paradan 52 milyon \$ daha fazla gelir elde etmiştir.

Çizelge-11 Hollanda'nın Limon Dış Ticareti

YIL	ithalat		ihracat		İthalat-İhracat (ton)	İhracat-İthalat (Bin \$)
	Miktar (ton)	Değer (Bin \$)	Miktar (ton)	Değer (Bin \$)		
2010	187.286	218.677	132.743	200.784	54.543	-17.893
2011	159.249	184.535	120.677	178.298	38.572	-6.237
2012	180.512	207.541	142.086	206.578	38.426	-963
2013	181.141	247.465	136.103	251.067	45.038	3.602
2014	162.356	261.177	119.409	271.053	42.947	9.876
2015	191.086	241.808	137.203	244.885	53.883	3.077
2016	238.046	372.202	189.063	389.764	48.983	17.562
2017	237.298	295.748	212.355	348.088	24.943	52.340

Kaynak; FAOStat

Dünyada en fazla limon ithalatı yapan ülke, toplam limon ithalatının %21'ini gerçekleştiren ABD'dir. ABD 2017 yılında yaklaşık 710 bin ton limon ithal etmiştir.

Çizelge-12 Dünya Limon İthalatı (ton)

ÜLKELER	1961	1980	2000	2010	2015	2016	2017	2017%
ABD	2.700	17.350	208.241	399.492	594.985	640.870	709.504	21,28
Hollanda	8.088	19.782	79.612	187.286	191.086	238.046	237.298	7,12
Rusya			95.141	214.949	200.303	192.266	213.706	6,41
Almanya	129.856	140.944	141.455	137.571	170.483	178.260	192.745	5,78
Fransa	68.203	117.450	116.281	126.466	147.564	156.075	173.220	5,20
Birleşik Krallık	36.512	45.998	58.395	103.937	130.228	140.135	147.854	4,44
BAE	0	1.081	14.800	57.224	118.098	121.857	144.639	4,34
İtalya	15	0	70.304	91.509	121.471	112.017	130.176	3,90
Polonya	24.197	89.623	95.023	93.332	105.682	103.395	123.637	3,71
S. Arabistan	862	34.512	40.782	93.613	104.131	94.461	105.747	3,17
Kanada	14.851	20.579	44.218	66.277	88.937	102.096	96.545	2,90
Irak	0	3.000	40	45.287	89.639	80.302	91.534	2,75
Çin	0	5.058	29.764	30.479	58.186	51.390	61.663	1,85
Romanya	8.900	25.100	17.380	33.978	50.977	54.259	60.919	1,83
İspanya	0	15	27.256	53.545	48.639	86.311	59.413	1,78
Diğer	169.969	470.297	411.330	555.923	741.422	746.825	785.112	23,55
Genel Toplam	464.153	990.789	1.450.022	2.290.868	2.961.831	3.098.565	3.333.712	100,00

Kaynak; FAOStat

2017 yılında dünya limon ithalatı 3.7 milyar dolarlık bir büyüklüğe ulaşmıştır. En fazla limon ithalatı yapan ABD, bu ithalat için 551 milyon dolar ödeme yapmıştır.

Genel Değerlendirme

Limon iç tüketim ve dış ticaret açısından önemli bir tarım ürünümüzdür.

2017 yılı rakamlarıyla dünya limon ekim alanından aldığımız pay % 3, buna karşılık dünya üretiminden alınan pay yaklaşık % 6'dır.

2014 ile 2018 yılları arasında limon ekim alanımız % 30, limon üretimimiz % 52 oranında önemli bir artış göstermiştir.

Ülkemizin 2017 rakamları ile dünya limon ihracatının % 14'ünü yaptığı görülmektedir. 2018 yılında limon üretimimizin % 57'sinin ihracat yoluyla değerlendirilmesi ise dünya pazarlarında önümüzdeki yıllarda daha etkin bir yer alacağımızın göstergesidir.

Limon üretim artışına paralel olarak ihracatımızın her geçen yıl artıyor olması ümit vericidir. Irak, Rusya, Suudi Arabistan, Ukrayna ve Romanya başta olmak üzere birçok ülke ülkemizden önemli miktarda limon ithalatı yapmaktadır.

Türkiye limon üretiminin yarıdan fazlasının ihracat yoluyla değerlendirilmesi, pazar üzerindeki etkinliğimizin artması anlamını taşımaktadır. Çiftçimiz her geçen yıl daha fazla limon üretme çabası içine girmektedir. Dünya standartlarında yapılan üretim, Türk limonunun aranılan bir ürün olmasını sağlamakta, diğer taraftan nitelikli ve albenili ambalajlarla, sağlıklı depolama ve nakliye ile piyasalara sunum yapılması ihracatımızın sağlam temellerde yükselmesine neden olmaktadır.

Gerek üretim ve gerekse ihracattaki payımızın sürdürülebilirliğini sağlamak için hem iç tüketim hem de ihraç ürünlerinde kalıntı izleme programlarını titizlikle uymak ve takibini yapmak büyük önem taşımaktadır.

Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Limon üretimimizin üretim aşamasında pek çok problem bulunmaktadır. Bunların başında; üretim sorunları hastalık ve zararlılar, girdi maliyetleri, gübre ve ilaç başta olmak üzere budama ve benzeri işlemler için kullanılan işçilik maliyetleri, hasat kalitesi, meyvede standarizasyon gibi pek çok sorunun yanı sıra pazarlama başlı başına bir sorundur.

Mücadele Problemleri:

- Limonda özellikle son yıllarda Çukurova'da yaygınlaşan Euroka türünde ve kütdiken, Lamas gibi yerli çeşitlerimizdeki Uç kurutan hastalığı, limon üretimi yapılan bölgeler için önemli bir tehlikedir. Yüksek verimi nedeniyle çok yaygınlaşan Euroka'da gerekli mücadele yapılmazsa bahçe kaybedilebilmektedir. Hastalık yapan fungusun üretim alanlarında yoğunlaşması hastalık sporlarının da çoğalmasını sağlamakta ve hatta ileri yıllarda hastalık görülmeyen çeşitleri bile tehdit edebilecek potansiyele sahiptir. Önlemlerin başında bahçe hijyeni ve doğru zamanda budama gelmektedir.
- Limonda üretimi etkileyen ve tehdit eden bir diğer konuda thripslerdir. Limonda yaşanan thrips problemi çiçek döneminde ortaya çıkmakta ve ilaçlı mücadele istenilen düzeyde sonuç vermemektedir. Ayrıca muz thrips büyümekte olan limon meyvelerinde de görülmekte ve zarar yapmaktadır.
- Pas böcüsü limon üretiminin kâbusu şeklindedir. Ruhsatlı akarisitlerin etkisi son derece sınırlıdır. En iyi sonuç kükürt uygulamalarından alınmakla beraber uygulaması hava şartlarına bağlı olduğu için kullanımı dikkat gerektirmektedir.
- Yine limonda daha önceki yıllarda çok az görülen limon tomurcuk akarı enter limonlarımızda dikkati çekecek kadar artış göstermiştir. Zararlının biyolojisi mücadelesini zorlaştırmaktadır. Daha önceki yıllarda iyi yapılan bir pas böcüsü mücadelesi bu zararlıyı da baskı altına alırken son yıllarda bu yeterli olmamaktadır.

Bütün bunlar limon üretiminde mücadele maliyetini artırmaktadır.

Pazarlama ve Dünya Pazarında Rekabet Problemleri:

- Hedef pazarların istekleri dikkate alınarak üretim yapılmalı, ulusal ve uluslararası ilaç kalıntı değerlerine (MRL) uyulmalıdır.
- Doğru zamanda hasat ve doğru alet ekipman ile hasat yapılmalıdır.
- Depo şartları ve işlemleri doğru olmalıdır.
- Ambalajlama ve nakliye ürünün pazara sunulduğu, bunların hepsi pazarı sürdürülebilir hale getirecek unsurlardır, en doğru şekilde yapılmalıdır.
- Fiyat dalgalanmalarından korunmak için mevcut depo kapasiteleri artırılmalı, bu konudaki yatırımlar desteklenmelidir. Depoların uygunluğu konusunda işletmeciler bilgilendirilmelidir.
- Hastalıklardan arındırılmış üretim materyali sağlanması, konusunda çalışmalar ve destekler artırılmalı, hastalık ve zararlı taşıyan fidanları taşınması engellenmelidir.

Eğitim:

- Sadece çiftçi eğitimi değil limonu pazara sunan tüccarlarımızın da pazarın sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla yapacakları pek çok şey vardır. Bu konuda eğitilmelidirler. Paketleme kalitesi ambalaj kalitesi, pazara sunuş vb. konularda ciddi eğitime ihtiyacımız vardır.
- Limon üretimi yapan işletmelerin sermaye bakımından yetersiz, küçük ölçekli ve örgütsüz olması nedeniyle üretici ve tüketici kooperatifleri desteklenerek geliştirilmelidir.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası